

A Helyreállítási Terv nem szolgálja Magyarország zöld, méltányos és válságálló fordulatát

A Magyar Természetvédők Szövetsége szerint a magyar Helyreállítási és Ellenállóképességi Terv nem fogja a gazdaságot valóban fenntartható irányba fordítani, és ellenállóbbá tenni a hasonló válságokkal szemben. A válságálló, méltányos helyreállításhoz arra lenne szükség, hogy csökkentjük erőforrás felhasználásunkat, és erőteljesebben támaszkodjunk a helyi gazdaságra, óvva a társadalom és gazdaság alapját adó természeti erőforrásainkat, ökoszisztéma-szolgáltatásokat.

A Magyar Természetvédők Szövetsége a Terv (publikus verziója) mind a 10 komponenséhez készített szakmai javaslatot éghajlatvédelmi-energiaátmeneti és természetvédelmi szempontból. Legfontosabb megállapításaink:

1. A Terv továbbra is cserben hagyja azokat az háztartásokat, akik energetikailag felújítanák lakásukat a következő években: nincs benne átfogó energiahatékonysági program, pláne vissza nem térítendő támogatás. A napelemekkel és/vagy elektromos fűtéssel kombinált lakossági program pénz- és energiapazarlás a családok számára, mert nem párosul energiahatékonysági mélyfelújítással.
2. A tervezett vízgazdálkodási programokban az öntözéses mezőgazdasági fejlesztések dominálnak, az ökológiai szempontok alig jelennek meg. Ezzel a kormány azt kockáztatja, hogy az EU nem fogadja el a terveket és a vízhiányos térségekben semmilyen beruházás sem fog megvalósulni.
3. Sem a Terv tervezése, végrehajtása, sem tartalma nem felel meg az EU ajánlásának, mely az érdekelt felek, partnerek szakpolitikai döntésekbe való érdemi bevonását szorgalmazza.

Részletesebben:

1. A terv konzerválja az energiapazarló épületgazdálkodást

A hazai lakóépületek energetikai felújításának széleskörű, vissza nem térítendő (akár visszatérítendővel kombinált) támogatása fájóan hiányzik a HET-ből, főleg annak F – Energia komponenséből. E felújításban levő óriási hazai potenciál kiaknázását az elmúlt 10 évben nem segítette Uniós támogatás. Az 5 éven belül felújítani tervezett [1,4 millió lakás](#) és a MEHI tanulmánya alapján javasoltunk egy széleskörű, 30-40%-os vissza nem térítendő elemet is tartalmazó energiahatékonysági lakásfelújítás-támogatási rendszert a tervbe.

A hazai lakosságon felül az EU-s [helyreállítási terv módszertan](#) (2021 január), az EU Felújítási Hullám (Renovation Wave) stratégia és az Országspecifikus ajánlások¹ is elvárták ezt.

A Környezet és Energiahatékonysági Operatív Programba (KEHOP+) átkerült, energiaszolgáltatókhoz mint kedvezményezettekhez kötött finanszírozás pedig kétséges, hogy a szükséges széleskörű és mélyfelújítás szintű lakás energiahatékonyság-növelést tudna hozni.

Elsődleges célként a fűtési energiaigény csökkentését kell kitűzni, azaz a lakások hőszigetelését és nyílászárócseréjét, a fűtőkorszerűsítést pedig inkább hatékony tiszta alternatívákkal pl. hőszivattyúval, hatékony faelgázosító kazánal megoldani. Az "utcafűtés" csökkentése nélkül az energiaszegénység elleni küzdelemben a fűtés elektrifikációja nem költséghatékony és klímavédelmi hatása is elenyésző. Napelemekkel sem érdemes az elektromos fűtést kombinálni, mert a fűtési áramigény jellemzően nem a szolár áram termelődése idején merül fel, így végül drágább hálózati árammal kénytelenek a lakók a fűtéspaneleiket ellátni. A helyzeten az esetleges (jellemzően rövidtávra szóló lakossági) energiataárolók sem segítenének. A tervben finanszírozandó beruházás előtt és után mindenképpen vizsgálni kell a lakás energiafogyasztást energetikai tanúsítvánnyal.

Hasonlóan, az A. Demográfia és köznevelés és a B. Egyetemek komponensben tervezett energetikai épületfejlesztéseknél nem szabad a sekély felújítások vagy csak megújuló energia termelő fejlesztés csapdájába esni, mert így évtizedekre konzerválnának egy energiapazarló működést. Ehelyett mélyfelújításra vagy mélyfelújítással kombinált megújuló energia fejlesztésekre van szükség, a beruházás előtt és után energiatanúsítvánnyal hitelesítve az elért pozitív hatást. Ez érdemi meg, hogy jó példaként szemléletformálásra használják az épületet látogatók, diákok és oktatók körében.

2. Az ökológiai elvek érvényesítése nélkül az EU el fogja utasítani a vízgazdálkodási fejlesztéseket

Véleményünk szerint a tervezett vízgazdálkodási fejlesztések elhibázottak, mert az öntözési fejlesztéseknek jelen formájukban túl nagy a környezeti kockázatuk (pl. biodiverzitás-csökkenés, szikesedés, erózió). A CEE Bankwatch hálózat elemzése szerint az EU Bizottság más tagállamoknál is erősen kritizálta az öntözésre fókuszáló vízgazdálkodási fejlesztéseket (például Bulgária, Lettország és Lengyelország esetében), ezek az országok rákényszerülhetnek arra, hogy az öntözéssel foglalkozó elemeket kivegyék a helyreállítási csomagból. A kormány a jelenlegi tervekkel azt kockáztatja, hogy Magyarország semmilyen támogatást sem fog kapni vízgazdálkodási fejlesztésekre. Az MTVSZ egy komplett javaslatcsomagot küldött a kormánzatnak, amely segítségével jobban összhangba lehet hozni a terveket az ökológiai alapelvekkel, ezzel növelve a környezeti hasznokat és csökkentve a káros környezeti hatásokat, segítve a program EU-s elfogadását.

Rámutattunk arra, hogy a vízvisszatartáson alapuló tájgazdálkodásnak hazánkban ezeréves hagyománya van. Elődeinktől és a modern tájgazdálkodási iskoláktól tanulva jelentősen kellene növelni a vízvisszatartási és természetvédelmi infrastruktúra-beruházások arányát a programban. A beruházásoknál különösen figyelemmel kell lenni az ökológiai szempontok érvényesítésére. A gazdálkodókat markáns szemléletformálási programokkal és a mezőgazdasági támogatások áthangolásával arra kell ösztönözni, hogy a termőhelyi adottságoknak megfelelő gazdálkodást folytassanak. A fejlesztési tervek kialakításában, a vízmegosztásról szóló döntésekben, a program monitoringjában döntő szerepet kell kapniuk az állami és civil természetvédőknek.

---

¹"A beruházásokat a zöld és digitális átmenetre, különösen a tiszta és hatékony energiatermelésre és -felhasználásra kell összpontosítani".

A Helyreállítási Terv többi komponenséből szinte teljes mértékben hiányoznak a biológiai sokféleség megőrzésének szempontjai, a beruházások elvétve támaszkodnak ún. természeti alapú megoldásokra és nincsenek garanciák a természetvédelmi célok megvalósulására.

Holott az állami és civil természetvédelem bevonása jelentősen és alacsony költséggel lenne képes kibővíteni a terv zöld dimenzióit és képes lenne megakadályozni a természetkárosítást. Növényzet felhasználása árnyékolásra, hőmérséklet-szabályozásra, fenntartható csapadékvíz-gazdálkodás, madár- és méhbarát megoldások, zöldfelületek növelése – csak néhány példa az elszalasztott lehetőségekre.

Mivel a terv nagyszabású ingatlanberuházásokat irányoz elő (új épületek építése, régi épületek felújítása, utak és infrastruktúra fejlesztése), elengedhetetlen lenne a biológiai sokféleség megőrzésére vonatkozó célok és mérőszámok beépítése. A mezőgazdasági földterületeket nem szabad új épületek vagy kiterjedt infrastruktúra, például napelemek építésére használni. A villanyvezetéseket madárvédelmi eszközökkel (vadon élő állatokat védő villanyoszlopokkal) kell felszerelni. Az épületek felújításánál és szigetelésénél tervezni kell a biológiai sokféleség megőrzését és a természet alapú megoldásokat.

A terv nagy hiányossága, hogy csekély forrást különít el szemléletformálásra és kapacitásépítésre. Ezek és a természettel való együttműködés kiemelten fontos, ha azt akarjuk, hogy az előirányzott zöld infrastruktúrát (új épületek, városi zöldterületek, hulladékgazdálkodási és öntözési infrastruktúra) és a digitális megoldásokat (pl. precíziós mezőgazdaság) arra használják, amire szánták őket: a zöld helyreállításra.

Ami a DNSH-értékeléseket illeti, ezek egyszerű nyilatkozatok néhány komponensre (A, B, C és D) vonatkozóan, amelyekből hiányzik a tartalom és az alternatívák mélyreható elemzése. Más DNSH-értékelések részletesebb elemzést tartalmaznak, de jelentős módosításra szorulnak.

3. Érdemi társadalmi részvétel nélkül a végrehajtás is félresiklik

A társadalmi szereplők észrevételei a Terv válságállóságát, környezeti teljesítményét és társadalmi elfogadottságát is javíthatnák, ehhez a folyamatot nyitottabbá kell tenni.

Bár a terv kidolgozási folyamata, amely a környezetvédelmi vonatkozású döntéseket érinti, az Aarhusi Egyezmény hatálya alá tartozik, a Terv társadalmi egyeztetése nem felelt meg a jogszabályi elvárásoknak, hiszen nem volt nyilvános és kiszámítható a tervezés és az egyeztetés ütemterve és a véleménynyilvánítás határideje. Sajnos az átláthatatlan folyamat mind a tervezőket, mind a véleményező partnereket – köztük a MTSZ-t – újrairási vesszőfútasra kényszerítette. A Terv végrehajtásában való "társadalmi konzultáció" tervezett intézkedéseit, melyek kimerülnek a tájékoztatásban (nyilvánossággal való egyirányú kommunikáció), nem megfelelőnek és elégtelennek tartjuk. Maga a Terv az EU országspecifikus ajánlásaival ellentétben keveset tesz a szakpolitikai döntéshozatalban való szakmai-partnerségi és társadalmi részvétel megerősítéséért, inkább egyoldalú tájékoztatásra, a döntések megértésére helyezi a hangsúlyt.

Tekintettel az Európai Bizottságnak a tagállamok számára készült, a helyreállítási és alkalmazkodóképességi tervekről szóló munkadokumentumára², azt javasoltuk, hogy a kohéziós források operatív programjainak monitoring bizottságait vonják be a végrehajtási dokumentumok, pályázati felhívások, feltételrendszerek kidolgozásába, hogy nyomon követhessék és ellenőrizzék a HET megvalósulását.

---

² "Amennyire lehetséges és megfelelő, a tagállamok felhasználhatják a már meglévő nemzeti irányítási és ellenőrzési rendszer(ek)e)t és kapcsolódó szerveket, például az egyéb uniós alapok esetében alkalmazottakat. Ez nem érinti azt a követelményt, hogy a tagállamoknak terveikben le kell írniuk az ellenőrzési rendszereket és egyéb vonatkozó rendelkezéseket (a fent említettek szerint), valamint azt, hogy ezeket hogyan fogják használni a helyreállítási és rugalmassági eszköz keretében."

Az MTVSZ részletes vélemények itt letölthetők (10 pdf a 10 komponensről):

<https://mtvsz.hu/hirek/2021/04/a-helyreallitasi-terv-nem-szolgaj-magyarorszag-fenntarthatosagi-fordulatat>

További információ: info@mtvsz.hu

A Klíma Akcióhálózat (CAN Europe) EUCashAwards kampányának április 29-ei eredményhirdetése, ahol tagállami költségvetési tervek, köztük helyreállítási tervek "versenyeztek" az olvasók szavazataiért: <https://www.cashawards.eu/>

A CEE Bankwatch Network április 29-ei sajtóanyaga a közép- és kelet-európai helyreállítási tervekről: https://bankwatch.org/press_release/uneven-progress-towards-green-recovery-as-eu-members-submit-spending-plans

Budapest, 2021. május 4.